

Höglänta slätterängar

Höglänta slätterängar

Mountain hay meadows

EU-kod: 6520

Länk: Gemensam text (namn och koder)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf#2

Beskrivning av naturtypen

Länk: Gemensam text (beskrivning av naturtypen)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
#2

Utdrag ur EU:s tolkningsmanual

Species-rich mesophile hay meadows of the montane and sub-alpine levels (mostly above 600 metres) usually dominated by *Trisetum flavescens* and with *Heracleum sphondylium*, *Viola cornuta*, *Astrantia major*, *Carum carvi*, *Crepis mollis*, *C. pyrenaica*, *Bistorta major*, (*Polygonum bistorta*), *Silene dioica*, *S. vulgaris*, *Campanula glomerata*, *Salvia pratensis*, *Centaurea nemoralis*, *Anthoxanthum odoratum*, *Crocus albiflorus*, *Geranium phaeum*, *G. sylvaticum*, *Narcissus poeticus*, *Malva moschata*, *Valeriana repens*, *Trollius europaeus*, *Pimpinella major*, *Muscari botryoides*, *Lilium bulbiferum*, *Thlaspi caerulescens*, *Viola tricolor* ssp. *subalpina*, *Phyteuma halleri*, *P. orbiculare*, *Primula elatior*, *Chaerophyllum hirsutum* and many others.

Svensk tolkning av definitionen

Artrika, torra–fuktiga, hävdpräglade ängar i fjällnära och andra höglänta områden (ovanför högsta kustlinjen i Svealand och Norrland). Ibland finns ett inslag av fjällväxter i vegetationen. Naturtypen har utvecklats genom lång kontinuitet av slåtterängsskötsel (och ofta även använts som betesmark på senare tid), men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %. Hävdgynnade arter ska finnas.

Kommentarer

Höglänta slåtterängar är en mycket ovanlig och starkt hotad naturtyp som bara förekommer på små arealer i fjällnära eller höglänta områden i boreal och alpin region. Jordbruket i dessa trakter har numera oftast lagts ner och de flesta marker med naturtypen håller på att växa igen.

Naturtypen har traditionellt utnyttjats för skörd av vinterfoder. I det gamla jordbrukssamhället var den slagna ängen därigenom ett av de viktigaste markslagen som täckte stora arealer. I och med övergången till rationellt jordbruk har denna naturtyp minskat mycket kraftigt och har numera ytterst liten betydelse i jordbruksproduktionen.

Blomrika slåttermarker har mycket stor betydelse för många organismer som är knutna till odlingslandskapet, inte minst slåttergynnade kärlväxter och många insekter, i synnerhet fjärilar och vildbin. Dagens mycket små arealer slåttermarker är förmodligen en starkt bidragande orsak till att många fjärilar minskat katastrofalt.

Mark som på grund av igenväxning, felaktig skötsel eller annan påverkan i stort sett saknar karakteristiska arter och inte går att restaurera inom en rimlig tid bör i normalfallet inte räknas som naturtyp. Detta gäller även mark som är så starkt gödningspåverkad att kvävegynnade växter helt dominerar fältskiktet.

Gränsdragning mot andra naturtyper

- Höglänta slåtterängar förekommer ovanför högsta kustlinjen i Svealand och Norrland. För slåttermarker under högsta kustlinjen se slåtterängar i låglandet (6510).
- Höglänta slåtterängar förekommer ej i Götaland. Slåtterängar ovanför högsta kustlinjen i Götaland = slåtterängar i låglandet (6510).
- Krontäckning av träd och buskar (som inte är av igenväxningskaraktär) max 30 % (≠ trädklädd betesmark 9070, skogstyper). På mark som inte är i gynnsam bevarandestatus och på restaureringsmark kan täckningsgraden av träd och buskar vara högre än 30 %. I dessa fall utgörs dock en del av träd- och buskskiktet av igenväxningsvegetation som bör röjas undan. Om naturvårdsmässiga skäl finns kan naturtypen undantagsvis även vid gynnsam bevarandestatus ha en högre täckningsgrad av träd och buskar än 30 %.
- Förekommer fler än enstaka hamlade träd (pågående hamling eller där hamlingen lätt kan återupptas) se lövängar (6530).
- På fuktig-blöt mark se fuktängar (6410) eller rikkärr (7230).
- På tidvis översvämmad mark vid större vattendrag från Dalälven och norrut överväg svämängar (6450).

Viktiga strukturer och funktioner

- Markvegetation som är tydligt präglad av slåtter med bortförsl av hö (ingen skadlig förnaansamling etc.).
- En för naturtypen naturlig artsammansättning.
- Öppen miljö som i normalfallet inte har mer än 30 % täckningsgrad av träd och buskar. Ett visst inslag av buskar och träd är dock oftast gynnsamt.
- Naturlig näringsstatus (ej gödningspåverkat)

Betydelsen av olika strukturer och funktioner kan variera mellan olika objekt och vid bevarandearbetet måste det enskilda objektets förutsättningar beaktas. Det kan även finnas ytterligare strukturer och funktioner förutom de ovan nämnda som har betydelse i enskilda fall.

Typiska och karakteristiska arter

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	K-art	T-art	Grupp	Region
Kärlväxter					

NATURVÅRDSVERKET 2011
VÄGLEDNING FÖR 6520 HÖGLÄNTA SLÄTTERÄNGAR

<i>Alchemilla glomerulans</i>	källdagggåpa	K-art		
<i>Alchemilla murbeckiana</i>	njurdagggåpa	K-art		
<i>Alchemilla wichurae</i>	skårdagggåpa	K-art		
<i>Antennaria dioica</i>	kattfot	K-art	T-art	A, B
<i>Antennaria alpina</i>	fjällkattfot		T-art	A
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	vårbrodd	K-art	T-art	A, B
<i>Anthoxanthum alpinum</i>	fjällbrodd	K-art	T-art	A, B
<i>Bartsia alpina</i>	svarthö	K-art		
<i>Bistorta vivipara</i>	ormrot	K-art	T-art	A, B
<i>Botrychium lunaria</i>	låsbräken	K-art	T-art	A, B
<i>Botrychium boreale</i>	nordlåsbräken		T-art	A, B
<i>Botrychium multifidum</i>	höstlåsbräken	K-art	T-art	A, B
<i>Botrychium lanceolatum</i>	torpplåsbräken		T-art	A, B
<i>Campanula rotundifolia</i>	liten blåklocka	K-art		
<i>Carex macloviana</i>	lämmelstarr	K-art		
<i>Cirsium helenioides</i>	brudborste	K-art		
<i>Dactylorhiza maculata</i> ssp. <i>fuchsii</i>	skogsnycklar	K-art		
<i>Dactylorhiza maculata</i> ssp. <i>maculata</i>	jungfru marie nycklar	K-art	T-art	A, B
<i>Dactylorhiza viridis</i>	grönkulla	K-art	T-art	A, B
<i>Festuca ovina</i>	fårsvingel	K-art		
<i>Gentiana nivalis</i>	fjällgentiana	K-art	T-art	A, B
<i>Gentianella amarella</i>	ängsgentiana	K-art		
<i>Gentianella campestris</i>	fältgentiana	K-art	T-art	A, B
<i>Gentianella tenella</i>	lappgentiana		T-art	A, B
<i>Geranium sylvaticum</i>	skogsnäva	K-art		
<i>Geum rivale</i>	humleblomster	K-art		
<i>Gymnadenia conopsea</i>	brudsporre	K-art	T-art	A, B
<i>Leucanthemum vulgare</i>	prästrage	K-art		
<i>Luzula multiflora</i>	säterfryle		T-art	A, B
<i>Luzula sudetica</i>	svartfryle		T-art	A, B
<i>Nardus stricta</i>	stagg		T-art	A, B
<i>Parnassia palustris</i>	slätterblomma	K-art		
<i>Phleum alpinum</i>	fjälltimotej	K-art	T-art	A, B
<i>Potentilla erecta</i>	blodrot	K-art	T-art	A, B
<i>Pseudorchis straminea</i>	fjällvityxne		T-art	A, B
<i>Rhinanthus minor</i>	ängsskallra	K-art	T-art	A, B
<i>Rumex acetosa</i>	ängssyra	K-art		
<i>Saussurea alpina</i>	fjällskära	K-art		
<i>Silene dioica</i>	rödblära	K-art		
<i>Trollius europaeus</i>	smörbollar	K-art		

Klassificering enligt andra klassificeringssystem

Klassificeringssystem	Naturtypens motsvarighet
VIN:	5.2.2.2.a Rödvenängs-typ, subalpin variant 5.2.2.4 Skogsnävaängs-typ 5.2.2.5 Nordlig fårsvingelängs-typ 5.2.2.6 Nordlig rödsvingelängs-typ 5.2.3.2.b Tuvstarr-variant av 5.2.3.2 Högärtsängs-typ
EUNIS:	E2.3 Mountain hay meadows

Utbredning och förekomst

Länk: Gemensam text (utbredning och förekomst)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf

#5

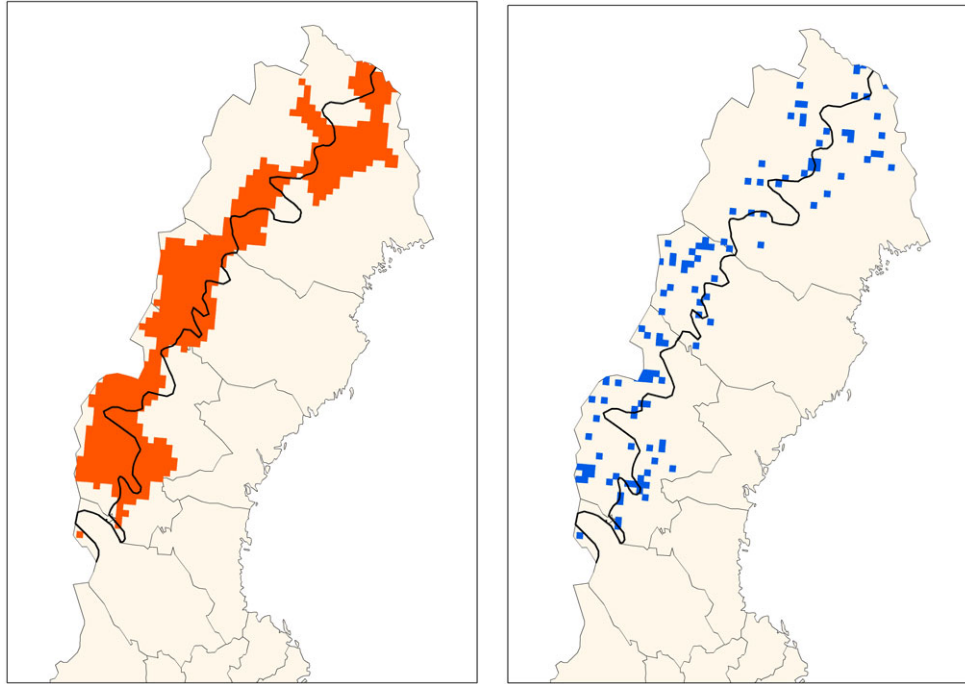
Rapporterad nationell bevarandestatus år 2007

Rapporterat 2007	Reg. A	Reg. B	Reg. K	Totalt
Natura 2000-områden				
Utpekade för naturtypen (st)	28	25		47
Utbredning				
Aktuellt värde (km ²)	40 200	26 400		66 600
Referensvärde (km ²)	40 200	26 400		66 600
Bedömning aktuell status	Gynnsam	Gynnsam		
Bedömning trend	Stabil	Stabil		
Förekomstareal				
Aktuellt värde (km ²)	1,3	1,4		2,7
Referensvärde (km ²)	20,0	20,0		40,0
Bedömning aktuell status	Dålig	Dålig		
Bedömning trend	Försämring	Försämring		
Kvalitet				
Bedömning aktuell status	Dålig	Dålig		
Bedömning trend	Försämring	Försämring		
Framtidsutsikt				
Bedömning aktuell status	Dålig	Dålig		
Bedömning trend	Försämring	Försämring		
Samlad bedömning				
Bedömning aktuell status	Dålig	Dålig		
Bedömning trend	Försämring	Försämring		

Kommentarer till rapporterade uppgifter

Viktiga skäl till att naturtypen inte bedöms ha gynnsam bevarandestatus är upphörd eller bristande hävd, igenväxning, gödsling, för liten och fragmenterad areal, bristande landskapsmosaik orsakat av jord- och skogsbruk och en negativ utveck-

ling för många arter som är knutna till naturtypen. Dessutom har förekomstarealen minskat kraftigt under 1900-talet. Nämnade problem och nedläggningar av jordbruk förväntas bestå framöver. Mycket få jordbruk finns kvar i de områden där höglänta slätterängar förekommer.

Figur 1. Svenskt utbredningsområde (till vänster) och förekomstareal (till höger).

Förutsättningar för bevarande

Länk: Gemensam text (förutsättningar för bevarande)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
[#8](#)

Många insektsarter och fåglar är beroende av andra miljöer utanför naturtypen för häckning, skydd, födosök eller delar av sin livscykel. Det kan till exempel röra sig om andra gräsmarkstyper, buskmarker eller trädrika marker.

Gynnsamt tillstånd/bevarandestatus förutsätter att de typiska arterna inte minskar påtagligt i området respektive på biogeografisk nivå eftersom typiska arter indikerar att naturtypen upprätthåller viss kvalitet och viktiga ekologiska funktioner.

Förvaltning/skötsel

Gynnsamt tillstånd/gynnsam bevarandestatus i naturtypen förutsätter slätter, höbärgning, röjning av igenväxningsvegetation, lövtäkt och fagning samt eventuellt efterbete. Skötseln ska vara utformad utifrån områdets speciella natur- och kultur-

värden i fält-, busk- och trädskikt. Inslag av buskar, snår och bryn är gynnsamt för många organismer genom att erbjuda skydd och skapa bättre mikroklimat. Bärande buskar och träd är en viktig födokälla för många fågelarter.

I naturtypen får inte förekomma gödsling (förutom från djur som betar i området), stödutfodring, kalkning, dikning eller insådd av för naturtypen främmande arter.

Hotbild

- Minskad eller utebliven slåtter och röjning av igenväxningsvegetation kan på sikt leda till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Utebliven höbärgning leder till förnaansamling med utarmning av den hävdgynnade floran och faunan som följd.
- Årlig slåtter vid fel tidpunkt, t ex för tidigt på säsongen när växterna ännu inte hinner sätta frö, leder med tiden till utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt.
- Spridning av gödsel i naturtypen påverkar floran negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverksamhet.
- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar påverkar floran negativt.

Bevarandeåtgärder

- Gångse åtgärder för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus så att ingen försämringar för naturtypen sker, (dvs att dess intressen respekteras i fysisk planering, tillståndsprövning, generell naturvårdshänsyn, förvaltning av skyddade områden, artskydd och uppföljning samt övervakning).
- Landsbygdsprogrammets (2007-2013) miljöersättningar innebär att jordbrukare kan få ersättning för skötsel av slåtterängar och betesmarker. Jordbrukare som uppfyller vissa generella skötselvillkor kan få ersättning för allmänna värden. Länsstyrelsen beslutar om vilka marker som därutöver kan få ersättning för skötsel av särskilda värden och fastställer skötselvillkoren i en åtagandeplan. Stöd för kompletterande åtgärder kan lämnas när

natur- och kulturmiljövärdena kräver skötsel som lövtäkt, lieslåtter eller efterbete. Dessutom finns ett projektstöd för restaurering av slätterängar och betesmarker. Ersättning för vissa insatser kan också erhållas från Utvald miljö inom landsbygdsprogrammet.

- Information och rådgivning bedrivs bland annat inom landsbygdsprogrammets åtgärder för kompetensutveckling av lantbrukare inom miljöområdet. Länsstyrelserna ansvarar för den regionala verksamheten som omfattar kostnadsfri enskild rådgivning, kurser och fältvandringar.
- Åtgärder för att uppnå miljökvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap, Ingen övergödning och Ett rikt växt- och djurliv ökar möjligheten att uppnå gynnsam bevarandestatus för naturtypen.
- Genomförandet av Åtgärdsprogram för Låsbräknar i hävdade marker, Brunkulla, Violetta guldvinge, Vityxne (nordlig).

Regelverk

Länk: Gemensam text (regelverk)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
#11

- Naturtypen ingår i art- och habitatdirektivets bilaga 1.
- Regelverk som är särskilt viktiga för naturtypen är de som är knutna till naturliga fodermarker och jordbrukets miljöersättningar.

Bevarandemål, målandikatorer och uppföljning

Länk: Gemensam text (bevarandemål och uppföljning)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
#19

På Naturvårdsverkets hemsida om uppföljning i skyddade områden, finns en rapport (6379:2010) om uppföljnings i skyddade områden. Den beskriver arbetet med formulering av mål och användande av målandikatorer för att följa upp målen. Rapporten beskriver det generella arbetet, och uppföljningen i detalj beskrivs i manualer för uppföljning av olika naturtyper. Det finns även manualer för uppföljning av olika naturtypsgrupper. Där finns information om arbetsmetoder, och exempel på olika målandikatorer.

Det finns bland annat manualer för Betesmarker och slätterängar, för Flygbildstolkning och för olika artgrupper.

Litteratur och kontaktuppgifter

Länk: Gemensam text (litteratur och kontaktuppgifter)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/natur/naturgemensam.pdf#%3C

Naturtyps- och ekosystemvis litteratur

Ekstam, U. & Forshed, N. (1992): Om hävdens upphör. Kärlväxter som indikatorarter i ängs- och hagmarker. Naturvårdsverket förlag, Stockholm.

Ekstam, U. & Forshed, N. (1996): Äldre fodermarker. Betydelsen av hävdregimerna i det förgångna, Målstyrning, Mätning och uppföljning. Naturvårdsverket förlag, Stockholm.

Ekstam, U., Aronsson, M. & Forshed, N. (1988): Ängar. Om naturliga slättermarker i odlingslandskapet. Naturvårdsverket och LTs förlag, Stockholm.

Götmark, F., Gunnarsson, B. & Andrén, C. (1998): Biologisk mångfald i kulturlandskapet - Kunskapsöversikt om effekter av skötsel av biotoper, främst ängs- och hagmarker. Naturvårdsverket. Rapport 4835.

Jordbruksverket (1994-2003): Biologisk mångfald och variation i odlingslandskapet. Faktaserie.

Jordbruksverket. (1998): Skötselhandbok för gårdens natur- och kulturvården.

Persson, J. & Nilsson, N. Ö. (1996): Lien och dess marker. 2:a reviderade upplagan. Stockholm.

Riksantikvarieämbetet. (1994): Skötsel av kulturvården i odlingslandskapet. Faktabladserie.

Riksantikvarieämbetet. (1996): Odlingslandskapet - en lång markanvändnings historia.

Kontaktuppgifter

Anders Jacobson,
anders.jacobson@artdata.slu.se
018-67 24 79

ArtDatabanken
Bäcklösavägen 10
Box 7007
750 07 Uppsala